

YOM TOV ENCOUNTERS



פסח תשפ"ה
VOL. XII ISSUE 5



Roshei Kollel: Rabbi Dovid Zucker, Rabbi Moshe Francis A Publication of Chicago Community Kollel | 773-262-9400 | General Editor: Rabbi Akiva Niehaus

DID YOU KNOW?

Rabbi Akiva Niehaus

SELECTED HALACHOS FOR EREV
PESACH WHICH FALLS ON SHABBOS
2025/5785

SHABBOS HAGADOL DERASHA

Q. This year, Erev Pesach falls on Shabbos, and the first Seder is Motzai Shabbos. When is the Shabbos HaGadol *derasha* supposed to be given?

A. On Shabbos HaGadol, the common custom is for the Rav to give a *derasha* and the primary intent is to review the basic Halachos of Pesach (such as kashering, *biur chametz*, etc.). Since Erev Pesach is really too late to discuss these halachos, many have the custom to give the *derasha* the week before (Parshas Vayikra this year) (*Mishnah Berurah* 429:2). However, other Poskim write that it should be given on Erev Pesach. The reason for this is because most people consult the Rav beforehand if they have a question and therefore the *derasha* is often about other topics which are relevant even on Erev Pesach itself (*Aruch HaShulchan* 430:5; see 429:6).

(continued on page 8)

STEPS TO REDEMPTION STRENGTHENING EMUNAH FOR GEULAH

Rabbi Daniel Yarmush

OVERSTOCKED WAREHOUSES

The Mitzriyim inflicted pain on Klal Yisroel and in turn, they were punished with the Makkos. With Klal Yisroel it was the opposite. They acted with *chesed* towards one another and in turn, they received the *chesed* of Hashem with their redemption (see *Chafetz Chaim al Hatorah* [original], *Parshas Beshalach*). The lesson: The way we act with others is how we will be treated from Shomayim. The Dubno Maggid brings out this point with a *masal*.

It was common practice (in those days) for people to own warehouses and allow merchants to store their wares in them. As payment, the merchant would leave a portion of his merchandise for the owner of the warehouse. Fur merchants would leave fur, oil merchants would leave oil, and so on. Hashem has “merchandise” that he wants distributed in this world. Some people need His mercy, some need His kindness, some need His benevolence, and some need His wrath R”L. Those who choose to be the ones to bring His mercy, kindness, and benevolence to the deserving recipients store warehouses of such merchandise in their own homes. Those who choose to be the ones to divvy out His wrath store a different kind of merchandise in their homes. Each person will receive payment with the wares he chose to bring into his heart and his life.

Let us fill our warehouses with *chesed* for others. In this way we can bring Hashem’s *chesed* to the places He wants it to reach, and one of those addresses can be our own.

(continued on page 8)



נידונים שונים בענין שמירת ליל שימורים

ראש הכולל הרה"ג ר' משה פראנצ'ס שליט"א

מצוות הלילה, מ"מ תנאי יש בדבר, שמי שעבר עבירה בלילה הזה שוב אינו זוכה לשמירה המיוחדת של הלילה, ואדברה הפגם והקטרוג נגד מי שעבר עבירה בלילה הזה הוא יותר גדול משאר לילות השנה.

נמצא, שמי שעבר עבירה בליל הסדר, כגון לשון הרע או רכילות, שאין בידו לעשות תשובה שלמה, משום שאינו יכול לבקש מחילה ממי שחטא נגדו, אז אין לו לסמוך על שמירת הלילה, וצריך לומר 'קריאת שמע על המטה' כרגיל בכל לילה, וגם אין לו לישון יחידי בבית, וצריך לומר 'תפילת הדרך' אם הוא נוסע בדרך כבשאר ימות השנה.

1 ובאמת, כבר דנו הפוסקים במי שצריך לנסוע בשבת [או בשאר ימים טובים] משום פיקוח נפש, האם צריך לומר תפילת הדרך, או דלמא הוא בכלל האיסור לבקש בקשות בשבת. דהשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' מ"א) כתב שיש לומר תפילת הדרך בשבת בכה"ג, דהא קי"ל שכל מי שנמצא במצב של סכנה בשבת, באופן שאינו יכול לחכות עד אחר שבת, שמותר להתפלל בשבת, וכדמבואר בשו"ע סי' רפ"ח סעי' י, שיש להתפלל עבור חולה שיי"ב סכנה בשבת. וכ"כ בשערי מצויים בהלכה (סי' סח בקונט"ר אחרון סעי' א). והגרי"י זילברשטיין מחלק בזה בספרו תורת היולדת (פ' כ"ב), וסי"ל דאע"ג דבימות החול מברכים תפילת הדרך בכל נסיעה חוץ לעיר משום שכל הדרכים בחוקת סכנה, מ"מ סכנה קלושה כזו אינו מתיר בקשה בשבת, ורק בכה"ג שהדרך ידוע כמקום סכנה, יש לומר תפי' לת הדרך בשבת. וכן הובא בספר אשי ישראל בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל (מהדורא חדשה פ"ג הערה כח).

2 והנה, גם הגרי"א בעמעה רב (אות רכ"א) כתב שמותר לישן יחידי בסור כח, אלא שהגרי"א תלה את הענין בהא ד'שומר מצוה לא ידע דבר רע'. ואם רק מטעם זה מתיירים לישון יחידי בסוכה, אין להביא ראיה משם לליל הסדר, שהרי טעם זה לא שייך אלא בזמן שאדם עסוק במצוות הלילה, ומדברי הרמ"א הנ"ל לכאורה מבואר דסי"ל דשמירת 'ליל שימורים' הוא אלאחר גמר עשיית מצות הלילה. וע"ע בזה בסמוך במה שהבאנו מדברי החיד"א.

3 ויש להעיר, שבאמת דנו הפוסקים בכל מי שנוסע לצורך מצוה אף כי מות החול [כגון להצלת נפשות], האם יש לומר תפילת הדרך, או דלמא אמרין 'שלוחי מצוה אינן ניווקין' ולכן אינו צריך לומר תפילת הדרך. ומדברי הפוסקים נראה שגם נידון זה תלוי באם הא דאמרו חז"ל ד'כל הדרכים בחוקת סכנה' הכוונה דמקרי שכיחא הויקא, או לא. עיין בזה בספר אהלך באמיתך לבעל שו"ת בצל החכמה (פ"ט אות ו' ובמה שהובא בהערה ט' שם), שכתב דכיון דסכנת הדרכים נחשב לשכיחא הויקא, לא מהני הא דשלוחי מצוה אינם ניווקים. (והוא לשיטתו הנ"ל דסי"ל דלעולם סכנת הדרכים נחשב לשכיחא הויקא.) והשו"ת לב יהודה (תשמט"ו סי' ג') המובא שם דסי"ל דשלוחי מצוה אינם צריכים לומר תפילת הדרך, כי ראה סי"ל כשיטת הגרי"י זילברשטיין (הני"ל שם) שה'סכנה' שעבור נתקן תפילת הדרך אינו נחשב 'שכיחא הויקא' ולכן שפיר יש לסמוך על הא ד'שלוחי מצוה אינם ניווקין', ובמקום מצוה אין צ"ל תפילת הדרך.

שעל המטה בסוכה אלא פרשה ראשונה לבד, כמו בליל שמורים וכו', "כיון דיתבו בסוכות הא אשתזיבו מן מקטרגא" [לשון הזהיר (פר' אמור ק' ע"ב)], עכ"ל. וכן פסק השו"ת דוב מישרים (ח"א סי' ע"ט), שמותר לישן יחידי בסוכה. ועל פי מה שהשווה האבני נזר ענין השמירה בליל הסדר לשמירת הסוכה, נראה דאיכא למילף מסוכה לליל הסדר דמותר לישון יחידי בבית אע"ג דבשאר ימות השנה יש לחוש בזה משום מזיקין. ולפי זה נפשט הספק של השיח יצחק הנ"ל.²

וכמו שאין צורך לומר הפוסקים של שמירה שנוהגים לומר כל לילה עם קריאת שמע על המטה, וגם מותר לישון יחידי בליל הסדר, היה נראה שהוא הדין שאין צריך לחוש מסכנת הדרך, וליכא חיוב לומר תפילת הדרך. אמנם, שוב ראיתי בפירוש הרוקח עה"ת (פר' וישלח, המובא בספר כרם אליעזר [רבינובא], עמ' תע"ב) על הא דכתיב "ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר", שכתב שזה היה בליל שימורים המשומר מן המזיקים, אם היה בביתו, כדכתיב (שמות יב: כב) "וְאִישׁ אֶל יָצֵא מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בּוֹקֵר", אבל הוא היה יחיד בשדה [עיין ברכות (מג:)] ולאחד הוא נראה ומזיק, עכ"ת. ולכאורה מבואר שאין שמירת הלילה אלא למי שנמצא בבית, אבל מי שהולך בדרך יחידי עדיין זקוק לשמירה נוספת, ולפי דבריו יתכן דמי שהולך יחידי יש לו לומר תפילת הדרך.³

ובאמת, יש אופן דלא מהני השמירה ד'ליל שימורים' בליל פסח. דהנה, כתב החיד"א בספר דבש לפי (מערכת למ"ד אות י"ב) וז"ל, "ליל שימורים הוא להשם" שאלו להרב רבינו מהר"ח ויטל ז"ל, כי בליל פסח אדם מישאל היה עולה בסולם ונפל ונטלע, ואיך אירע זה בליל שמורים. והשיב הרב ז"ל, דהאיש ההוא בלילה ההוא עשה עבירה ומשו"ה נפל ונטלע [עכ"ת"ד הגר"ח]. ומדבריו ז"ל מבואר ד'ליל שימורים' הוא בזמן שעוסקין במצות, או לפחות כשלא ילך לדבר עבירה, אבל אם ח"ו יעבור עבירה אין לו שמירה. וזה אפשר פשט הכתוב עצמו ליל שמורים הוא לה', ואין שטן ואין פגע רע, וביאר אימתי אני אומר "ליל שמורים" היכא ד"הוא הלילה הזה להשם", דהלילה היא מקודשת לשמים וריח עבירה לא עדת בה, אבל בלא"ה ישיגוהו עונו, כי יותר פגם בלילה הזה, עכ"ל החיד"א.

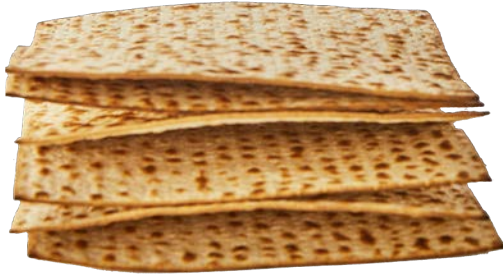
הרי דסי"ל להחיד"א דאע"ג ששמירת 'ליל שימורים' נשאר לכל הלילה ואף לאחר גמר עשיית

יש לעיין בכה"ג שצריך אדם לנסוע חוץ לעיר בליל הסדר משום פיקוח נפש, האם צריך לומר תפילת הדרך, או דלמא אמרין דכיון דהוא 'ליל שימורים' ממילא הוא כבר שמור מ"כל מיני פורעניות המתרגשות לבוא לעולם", ואין סיבה לומר 'תפילת הדרך'. וענין זה דאין לחוש מן המזיקין בליל הסדר, כבר הוזכר ברמ"א (סי' תפ"א סעי' ב') שכתב וז"ל, ונוהגים [ב'ליל הסדר'] שלא לקרות על מטתו רק פרשת שמע, ולא שאר דברים שקורין בשאר לילות כדי להגן, כי ליל שמורים הוא מן המזיקין, עכ"ל.¹

והנה, יש חולקים על הרמ"א בזה, וסי"ל שיש לומר קריאת שמע על המטה בליל הסדר כמו שאומרים אותו בשאר ימות השנה (בן איש חי פרשת צו סעי' ל"ח ע"פ האריז"ל, ובהגדת מבית לוי (עמ' רנ"ח) איתא שכן נהג הגרי"י מבריסק). ויש לעיין לפי מנהגו כשיטת הרמ"א, לגבי שאר דברים שבדרך כלל מקפידים עליהם מחמת סכנת 'המזיקין', האם בליל הסדר צריך להקפיד, או לאו משום שהוא 'ליל שימורים'.

וראיתי בגליון 'קובץ הערות וביאורים' וז"ל, ונשאלתי מידידי הגאון רבי גמליאל הכהן רבינובא שליט"א וכו', אם בלילה שלפני המילה הקרוי לספרדים 'ברית יצחק' והחסידים 'וואך נאכט' דאומרים קריאת שמע לצורך שמירה על התינוק הנימול למחר, אם בליל הסדר צריך לעשות כן או משום דליל שימורים הוא ושמור מהמזיקין אין צריך שמירה זו וכו', ולכאורה הרי זה תליא בהנ"ל לענין ק"ש על המטה, דכתב הרמ"א דאומרין רק פרי' שמע ולא שאר הפוסקין שאומרים לשמירה א"כ ה"ה גם דא"צ לומר ק"ש בליל הברית לשמירה, ואולם לדעת הבן איש חי הנ"ל דיש לומר ק"ש על המטה כרגיל וככל השנה, ה"ה י"ל שיאמרו ק"ש ושאר התיקונים שעושין בליל הברית לשמירת התינוק, עכ"ל. ולכאורה הוא הדין לענין מה שנוהגים ללמוד תורה במקום שהתינוק נמצא, האם צריך להקפיד בזה בליל הסדר או לא, יהא תלוי בשיטות הנ"ל.

הנה, בהגש"פ שיח יצחק להג"ר יצחק וייס נסתפק האם בליל פסח מותר לישון יחידי בבית מפני שהוא ליל שימורים, או לא. ובספר שם משמואל (סוכה עמ' קמ"ח) כתב וז"ל, סוכה שחל עליה שם שמים וכו' ע"כ אין ביכולת הכחות הרעים לבוא שמה להתדבק עם האדם, וכמו ששמעתי מכ"ק אבי אדומ"ר [היאבני נזר] זצלה"ה שאין לקרות ק"ש



קיום מצות סעודת שבת במצה עשירה

ראש הכולל הרה"ג ר' דוד צוקער שליט"א

בהמ"ז מה"ת).

ולפי"ז אולי אין לצאת ידי חובת סעודת שבת ויו"ט במצה עשירה אף בקובע סעודתו עליו, דלא הוה לחם מה"ת. לא מיבעי לדעת הרשב"א בתשו' (ע"י ט"ז סי' תרע"ח) דסעודת שבת בלחם הוא מה"ת, פשיטא דבעינן לחם דאורייתא. אלא אפי' לדעת רוב הפוסקים דחיוב סעודת שבת הוא רק מדרבנן, וקרא דשבת (ק"י"ז ב') אסמכתא בעלמא היא, מ"מ חמיר מסתם דרבנן, כמבואר בפמ"ג הובא בבה"ל (סי' רס"ג ס"ב בד"ה אין לו וכו'), וא"כ י"ל דבעינן דוקא לחם דאורייתא לצאת ידי חובתו, ופה"ב לדעת הרמב"ם יתכן דלא הוה לחם מה"ת אף בקבוע סעודתו עליו.

והנה במ"ב (סי' תרל"ט ס"ק כ"א) פסק דאין לצאת מצות אכילה בסוכה בליל ראשון של סוכות בפה"ב. ומסתמת לשונו משמע דאפי' בקבוע עליו סעודתו אין לצאת בו, והיינו כנ"ל דמה"ת לא הוה לחם כלל אפי' בקבוע עליו סעודתו (והוא דלא כדעת המנ"ח). והנה נראה להוכיח גם מפמ"ג דס"ל הכי דאין מקום לחלק בשם פת בין קבוע סעודתו ללא קבוע סעודתו, ע"י בא"א על המג"א (סי' קס"ח ס"ק ט"ז) ודו"ק.

והנה במ"ב (סי' קס"ח ס"ק ל"ד) כ' על דברי הרמ"א שם שאנו נוהגין בתערובת של מעט תבלין או מי פירות דלא נחשב לפה"ב [דלא כשיטת המחבר], דהר"א שאנו נוהגין כן הוא ממה שאופין לחם משנה פת עם מעט שמן ותבלין (ד"מ) עכ"ל. והנה המ"ב לא העתיק דברי הד"מ במילואו, דהד"מ כ' דהר"א הוא ממה שמברכין "ברכת המוציא" על פת זה. וגם לא העתיק המ"ב הר"א מ"מ סעודת נישואין שכי' הד"מ. ואולי י"ל דמ"ב אזל בזה לשיטתו שם בס"ק כ"ג, דפסק דקדעת המג"א, דקביעות סעודה א"צ להיות בפת לחוד, אלא כל שאכל פה"ב עם בשר או דברים אחרים שמלפתים בו את הפת ואכל שיעור שאחרים רגילין לשבוע ממנו כשאוכלין עם דברים אחרים, נחשב קביעות סעודה, יעו"ש. ולפי"ז אין ר"א ממה שמברכין עליהם המוציא בסעודת שבת ויו"ט ונשואין דהלא אוכלין אותו כדרך שאוכלים פת עם דברים אחרים בקביעות סעודה. אלא עיקר הר"א הוא ממה שיוצאין בו מצות לחם משנה וסעודת שבת, דאם היה נחשב פה"ב לא היה עליו תורת לחם מה"ת ולא היו יוצאין בו אפי' בקביעות סעודה. אך לא יתכן ר"א זה כפי מה שמבואר בב"י דפה"ב תורת לחם עליו מה"ת, אלא דברכתו מזוונות משום דלא חשיבי מדלא קובעים עליו סעודה, וצ"ע.

והנה לדינא ראיתי כתוב בהג"ה מהגר"י קנייבסקי זצ"ל בקונטרס בענין הלכות ער"פ שחל להיות בשבת מהגר"מ שטרנבוך שליט"א, דיש להחמיר שלא לצאת בפה"ב מצות סעודת שבת. ולכן במקום שאין כ"כ צורך יש להחמיר בזה אף בקביעות סעודה, אלא יאכל לחם גמור.

כסברת האג"מ, דהנה דעת הב"י שם דלפי שיטת הרמב"ם בפה"ב [שהוא עיסה שנילושה במי פירות או בתבלין], כל עיסה שיש בה תערובת תבלין או מי פירות נחשב לפה"ב, אפי' אם הוא רק מעט תבלין או שאר משקין [כל שטעם התערובת ניכר בה]. וכי' שם בד"מ דאין אנו נוהגין כשיטת הב"י, והר"א ממה שנוהגין בשבת ויו"ט ובסעודות נישואין לברך המוציא על מיני לחם המתובלין הרבה, וניכר בהם במראה ובטעם, מכיון שאין בה רק מעט תבלין או שאר משקין עכ"ל. והנה לפי סברת האג"מ דכשאוכל לשם מצות סעודת שבת נחשב לקביעות סעודה, אין שום ר"א ממה שמברכין המוציא בסעודת שבת ויו"ט שדינו כללם גמור ולא כפה"ב, ד"ל דמברכין המוציא משום חשיבות דסעודת שבת. וע"כ דס"ל לד"מ דכה"ג לא נחשב קביעות סעודה. וכן מוכח ממג"א (סי' קס"ח ס"ק ט"ז), יעו"ש. ומוכח עוד מדבריו שם שגם אין יוצאין ידי חובת סעודת שבת או יו"ט בפה"ב, יעו"ש.

והנה גם היכא שקבעה סעודתו על פה"ב אין פשוט כ"כ שיכול לצאת בו. דהנה אף שהאג"מ הביא מב"י בסי' תמ"ד דיכול לצאת מצות סעודת שבת במצה עשירה, יש לדון בראיה זו, ד"ל שהב"י אזל בזה לשיטתו בסי' קס"ח, אבל לפי הד"מ שם אין ר"א דיכול לצאת בו, כאשר נבאר. דהנה הב"י שם כ' דעיסה שנילושה במי פירות לא יצאה מכלל לחם [ומש"ה חייבת בחלה כמבואר בפ"ב דחלה]. ודוקא לענין ברכת המוציא וג' ברכות לא חייבוהו חז"ל, כיון שאין דרך בני אדם לקבוע סעודתו עליה, ולכן לא חשיבי. ומטעם זה ס"ל לב"י שם דאפי' במעט מי פירות או תבלין לא מברך המוציא, אף דבכה"ג פשיטא דלא יצא מכלל לחם, מ"מ כיון שאין דרך בני אדם לקבוע סעודתו עליו [כל שטעם התערובת ניכר בעיסה] לא חייבוהו חז"ל בברכת המוציא וג' ברכות. הרי מבואר מדברי הב"י דס"ל דפה"כ לחם גמור הוא מה"ת, אלא כיון שאין דרך בני אדם לקבוע סעודתו עליה לא חשיבי, ולא חייבו חז"ל לברך עליה ברכת המוציא וג' ברכות. ופשיטא לפי"ז שיכול לצאת במצה עשירה מצות סעודת שבת ויו"ט, כיון שלחם גמור הוא.

אולם הד"מ שם חולק על הב"י בזה, וס"ל דרק כשיש הרבה תבלין או מי פירות מעורבים בעיסה מברכין מזוונות, ולא כשמעורב בו רק מעט. ואף שטעם התערובת ניכר בעיסה ואין דרך בני אדם לקבוע סעודה עליו, אין תלוי בזה. ודוקא כשנתערב עיקר העיסה באותן דברים מברך מזוונות ועה"מ, דבכה"ג ס"ל לד"מ שיצא מכלל לחם, וכלשון הד"מ שם, וז"ל, דס"ל דלא יצא מכלל לחם במה שעירב בו תבלין או נשאר משקין מעט אפי' עיקר העיסה נילוש בו עכ"ל. הרי מוכח מלשון זה דס"ל לד"מ דהא דמברכין מזוונות על פה"ב הוא משום דיצא מכלל לחם. ולפי"ז י"ל דאף כשקובע עליו סעודה אינו חייב בבהמ"ז מה"ת אלא מדרבנן, דאין סברא לומר דע"י קביעות סעודה נעשה לחם, וכן מבואר בס' קהלות יעקב. והנה בראש יוסף (ברכות מ"ב א') כ' להדיא דפה"ב, לפי שיטת הרמב"ם, אף אם אכל כדי שביעה אינו חייב בבהמ"ז מה"ת אלא מדרבנן [דגזרו אטו לחם דאורייתא דחייב בכה"ג

בשנה שערי"פ חל להיות בשבת יש דיון בפוסקים אם יכול לקיים מצות סעודת שבת [לחם משנה] במצה עשירה, כגון מה שקורין "עג מצה". דהנה במחבר (סי' תמ"ד ס"א) מבואר דכשחל ער"פ בשבת [דאסור באכילת מצה כל היום וגם חמץ אסור לאכול לאחר ד' שעות] יכול לקיים מצות סעודת שלישית במצה עשירה. [אולם מנהג שלנו שאין אוכלין מצה עשירה לאחר זמן איסור אכילת חמץ, ויוצאין סעודת שלישית במיני פירות או בשר ודגים כמבואר ברמ"א שם]. וא"כ י"ל דגם שתי סעודות הראשונות יכול לקיים במצה עשירה. וכן מבואר להדיא בב"י שם. ומוכח מדבריו שם דזה היה עדיף טפי כדי שלא יצטרך לשייר שום חמץ ליום השבת, אלא שלא אטרחרוהו רבנן.

והנה מרן הגרמ"פ זצ"ל באג"מ (או"ח ח"א סי' קנ"ה) חידש דאע"ג דמצה עשירה היא פת הבאה בכסנין, שאין מברכין עליו ברכת המוציא וג' ברכות אפי"כ קובע עליו סעודתו, מ"מ כשאוכלו בשבת לשם סעודה המחוייבת נחשב כקביעות סעודה, ומברך עליו המוציא וברהמ"ז, אף שלא אכל רק כזית.

והנה כעין דבריו מבואר במנ"ח (מצוה י' אות ה') לענין מצות אכילה בסוכה בליל א' דחג הסוכות, דפסק שם דיכול לצאת בפה"ב אפי' אם לא יאכל רק כזית, וכן לענין מצות אכילת מצה בליל ראשון דפסח יכול לצאת בפת הבאה בכסנין [לפי שיטת הרמב"ם דמצה עשירה הוא רק בנילוש עם יין שמן וחלב, ולא בשאר מי פירות], ואפי' אם לא אכל רק כזית יצא, ואף שבעלמא לא נחשב לחם [לברך עליו המוציא וג' ברכות], מ"מ כיון דחייב לאכול כזית פת בליל סוכות ובליל פסח, המצוה קבעה. והוכיח כן המנ"ח מטור (סי' תרל"ט) דכתב שם דאע"פ שמותר לאכול בסוכות אכילת עראי חוץ לסוכה [היינו כל שאינו אוכל יותר מכביצה פת], מ"מ בלילה הראשון, כיון דמצוה לאכול כזית בסוכה, אסור לאכול אפי' כזית פת חוץ לסוכה דהוי ליה קבוע. וה"נ בליל ראשון של פסח הכזית מצה של מצוה אין לך קבוע גדול מזה. [ובזה ת"י המנ"ח קושיית המג"א (סי' קס"ח ס"ק ט"ז) על הרמב"ם יעו"ש] והוא כסברת האג"מ, דהמצוה עושהו כאכילת קבוע.

והנה אף שעיקר סברת האג"מ מבואר במנ"ח, מ"מ היינו רק לענין מצות אכילה בסוכה בליל סוכות ומצות אכילת מצה בליל פסח, אבל לא לענין מצות אכילת סעודת שבת ויו"ט, דאדרבה מדברי הטור הנ"ל מוכח דזה לא חשיבי כקבוע, דא"כ למה דוקא בליל ראשון דסוכות אסור לאכול כזית חוץ לסוכה ולא בשאר ימי יו"ט ושבט ג"כ, הא חייב לאכול כזית מטעם מצות סעודת יו"ט ושבט. אלא ע"כ צ"ל דסעודת יו"ט ושבט לא חשיבי כ"כ, כיון שאין חיובו ר' מדרבנן כמבואר כ"ז במנ"ח שם. ולפי"ז מוכח מדברי הטור דלא כאג"מ. וכן מבואר בשו"ע דמותר לאכול כזית לחם חוץ לסוכה ביו"ט, ומסתמת הדברים נראה דאפי' כשאוכלו לשם סעודת יו"ט לא נחשב אכילת קבוע. הרי מבואר דאף כשאוכלו לשם חיוב סעודת שבת או יו"ט לא חשיבי אכילת קבוע. [וע"י בס' קהלות יעקב על מס' ברכות (סי' ס"ה)].

והנה גם מד"מ (סי' קס"ח ס"ק ב') מוכח דלא

בעליונים ולא בתחתונים.

אהא דכתי' ושמי ה' לא נודעתי להם, פירש'י "לא נכרתי להם במדת אמת שלי שעליה נקרא שמי ה', נאמן לאמת דברי, כי הבטחתים ולא קיימת'י". הרי שביציא'מ בא הקב"ה לגלות מדת האמת שלו. כי כל עוד שלא נתקיימו דבריו, לא הוכר מדת אמת שלו. ועפ"י הדברים הנ"ל, נכלל במדה זו הרבה יותר מהמובן הפשוט, שהוא רק קיום דבריו, אלא דזה מורה על כל מציאותו, ושמיצאות העולם כולו נשען בו. ולפי' זהו 'חותמו'.

ועפ"י ז'ל, דהענין של העלמת שם הוי"ה, ולהיותו נקרא בביטוי של אדנות, מורה ענין זה. דמציאותו יתב' בעליונים, והשגחתו ושליטתו בתחתוני' הכל בשרשם אחד [נויש להוסיף ע"ז, מה שכ' הגרי"ז זצוק"ל, דקריאת 'אדנות' הוא הקריאה של האותיות הוי"ה, ושונה מכל קרי וכתוב, ועפ"י הנ"ל מובן שפיר].

ועפ"י ז' יש לבאר הא דכתי' (ירמ' י: ה') אלקים אמת. כי השם הוי"ה, יחד עם 'אלקים', שמורה על שליטתו והנהגתו (עי' גר"א באדר"א דברים א: ו), ביחד הם 'אמת'. וכן אומרים ב'עזרת אבותינו', 'אמת אתה הוא אדון לעמך [אדנות] וכו' אמת אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון [היה הוה ויהיה]'. וכן ב'עלינו', 'אמת מלכינו אפס זולתו וכו' כי ה' הוא אלקים בשמים ממעל [היינו המצאו בעליונים] ועל הארץ מתחת [היינו השגחתו בארץ] וכו'.

(הרב חנוך קפלן)

יכול מראש חודש

בעבור זה, לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. ומקורו במכילתא על הפסוק שם (שמות יג: ח) "והגדת לבנך וכו' בעבור זה עשה השם לי בצאתי ממצרים". וצ"ב האיך שייך לפרש כוונת "בעבור זה" בפסוק זה למצוות מצה ומרור, הלא המה מפני יציאת מצרים ולא יציאת מצרים בעבורם! והפשוט מבואר ברש"י על התורה שם וז"ל בעבור שאקיים מצוותיו כגון פסח מצה ומרור הללו, עכ"ל, והם הם דברי בעל ההגדה. והיינו שקיום מצוות ה' אחר כך היא גופא סיבה ליציאת מצרים, וביאור הדבר שתכלית יציאת מצרים לצאת מעבדות של פרעה היתה

ליעשות עבדי ד' לקיים מצוותיו (עיין מגילה יד). וכן מפורש באב"ע (שם) וז"ל והטעם לא הוציאנו ממצרים רק לעבדו ככתוב (שמות ג: יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה, וכתוב אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים, עכ"ל.

וענין זה מעיקרי העבודה בליל הסדר, וכידוע מה שאמר המשגיח ר' ירוחם זצ"ל ממיר שאמונה הוא רק חלק ראשון של תכלית סיפור יציאת מצרים, והחלק השני הוא עבדות. ועפ"י בי' (דעת חכמה ומוסר ח"א מאמר מ"א עמ' קכד) דברי ההגדה "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", שמצד אמונה היה מספיק להתאמת אצלנו הנסים שעשה הקב"ה אז, אבל מכיון שהתכלית הוא ליעשות עבדי ד', חובתנו לתאר כן בעצמינו. וודאי שאין זו ב' ענינים נפרדים, אמונה ועבדות, אלא הפשוט הוא שהאמונה צריך להביא לידי מסקנא למעשה, דמאחר שמכירים גדלות מלך העולם, וגם שעשה הכל לטובתנו, מחוייבים לעבדו בכל נפשנו.

והנה עבדות זו להקב"ה הוא הנקרא שהוציאנו מעבדות לחרות, ובוה מתבטא האושר של עובדי ה'. שהרי עצמותו של ישראל היא הנשמה שכל מהותה להתקרב אל ד', ורק חומריות של הגוף הם שמונעים זה ממנו ומפריעים אותו מלמלאות רצונה. וא"כ אדרבה, מי שאינו מבטל רצונותיו החיצוניות הוא נשאר עבד לתאוותיו, שמכריחים אותו לרדוף אחריהם בלי שישגי שמחה וסיפוק, משא"כ מי שמקבל עבדות ד' הוא הבן חורין לבחור לעשות כרצונו האמיתי. (הרב יעקב צבי טייכמאן)

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים

צ"ע מה הצורך בהקדמה של בכל דור ודור, למה לא סגי במה שאומר חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים? ועוד צ"ע המשך המאמר דאמר שלא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה אלא אף אותנו גאל עמהם, דלכאורה קשה מה צריך לזה, דלמה לא

סגי במה דאמרי' בעבדים

היינו ואלו לא

הוציא

הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים? וצ"ל דיש חילוק גדול בין אם הגאולה נעשה לנו או אם נעשה רק לאבותינו, דמי שנעשה לו נס גדול בפניו קונה בנפשו כמה מעלות ומדרגות גדולות בהכרת ה' ועבודתו, ואף אם לאחר זמן הם נסתרים אבל הם טמונים בתוך הנפש ומוכנים לצאת. וזהו כוונת המאמר חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, דהיינו שהוא עצמו יצא ויש לו אורות טמונים בתוך נפשו שיכול להוציא אל הפועל. וזה החידוש של בכל דור ודור, דיש דורות שהנהגה זו סתומה מאד, וגם לדור זה אמרינן דיש טמון בתוך הנפש אלו האורות של גילוי שכינה.

(הרב אשר רוח)

יורד מצוימה ויגד שם

הקשה הגאון מהר"מ פיינשטיין זצוק"ל דכיון שהיה יצחק קדוש בקדושת עולה והיה אסור לו לצאת מארץ ישראל, לכאורה גם יעקב היה קדוש בקדושה זו, שהרי יש לו להיות קדוש בקדושת האב, ואיך ירד יעקב למצרים? ותיירץ ע"ז ביסוד נפלא, שכנראה יציאת יעקב למצרים לא נחשבה לו יציאה ממקום השכינה, דמחמת זה שלח את יהודה להורות לפניו גושנה, ופרש"י שתיקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה, ועי"ז היתה מקום השכינה עמהם כדאמר רשב"י במגילה (כט.) שכ"מ שגלו שכינה עמהם, וזשה"כ אנכי ארד עמך וגו'. וגם מה שהלך יעקב לחרן נראה שלא נחשב לו ליציאה מא"י, דדרשו עה"פ 'ויפגע במקום' (כח: יא) שקפצה לו הארץ, ול"ה קפיצה זו כשאר קפיצות הדרך שהאיש הוא קופץ בדרכו, אלא שהארץ

(המשך בעמוד 7)



דברי ההגדה

ונתב ע"י חברי הכולל

אדם מידת הסתפקות במועט, שהיא מאכל פשוט, מתובל במי מלח, להרגיל האדם לשבר כח התאוה, ולפי זה אתי שפיר טובה הרמז כאן לרכב פרעה.

(הרב אשר ווייס)

ויצאיו ה' אלקינו משם

כתי' בפ' וארא, ושמי 'הויה' לא נודעתי להם. והיינו, כדביארו המפרשים, דרצה הקב"ה אז, ביציא"מ, לגלות לכלל ישראל מדת השם הוי"ה. ויל"ע דבפרשת שמות במראה הסנה, כתי' זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר. ודרשו חז"ל (קידושין עא.), זה שמי 'לעלם', לא כשאני נכתב אני נזכר. הרי שציווה הקב"ה למשה להעלים שם הזאת. והלא הדברים נראים כסותרים.

וי"ל דהחילוק שיש בין שם הוי"ה, כמו שהוא נכתב, והשם "אדנות", ביאר המהרש"א ברכות ז', אהא דאמר בגמ' שם "מעולם לא קראו אדם להקב"ה אדון, עד שבא אברהם אבינו, ד"הוי"ה" מורה על מציאותו יתברך, אבל "אדנות" מורה על יכלתו ושליטתו בזה העולם.

המלבי"ם (בספרו ארץ חמדה פ' קרח) ביאר ביסוד זה, דתחילת טעותם של דור אנוש, שהביאם לע"ז, היה שלא הכירו באדנות הקב"ה בזה העולם. ועפ"י מבאר הא דכתי' בפ' בראשית, "אז הוחל לקרא בשם הוי"ה", כי זה היה טעותם, שאמרו עזב ה' את הארץ, ולא הכירו אלא מציאותו בעליונים, ולא הנהגתו בתחתונים.

ובאמת במובן העמוק, שני עניינים אלו יסודם כלולים בשורש אחד. כי איתא בגמ' שבת נה., חותמו של הקב"ה 'אמת'. ובי' המהר"ל (נתיבות עולם, נתיב האמת פ"א) וז"ל כלל הדבר כי השי"ת הוא האמת הגמור שהוא מחויב המציאות בעצמו וכו' ולכן חותמו 'אמת' כי הוא יתברך האמת הגמור שהוא מחויב המציאות ומאמתו נותן קיום אל הכל וכו', ע"כ. ולשון הרמב"ם ריש ה' יסודי התורה, "יסוד היסודות וכו' וכל הנמצאים וכו' לא נמצאו אלא מאמתת המצאו". הרי ש'אמתת' המצאו מחייב הכל, וא"א שיקויים כלום בלעדו, לא

ישראל לדרתם, ופירש הספורנו, ליל שמורים הוא לה' שהיה מצפה להוציאם אבל לא מצא את ישראל מוכנים וראויים לגאולה עד אותו הלילה ואותה היה משמר ומצפה כי חפץ חסד הוא. הוא הלילה הזה לה' שמורים, וכמו שהיה משמר ומצפה לגאולת ישראל ממצרים, כן הוא משמר ומצפה לגאולת ישראל העתידה, עכ"ד. ומבואר בדבריו דלילה זה משמר ה' לגאולה העתידה, וכן כתב בתרגום יונתן, וכן למיפרקוהו מגלותוהו לדריהו, וכן ביאר הנצי"ב הפסוק "ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדורותיכם חקת עולם", ר"ל שהתורה בא ליתן טעם על מצוה של טיפול מרובה למצה והוא כי כמו "בעצם היום הזה הוצאתי וגו'", כך ושמרתם את היום הזה וגו' שיהא אותו יום מסוגל לגאולה מכל רע, ומשו"ה באה מצות טיפול כמו שהיה טיפול מרובה בפסח מצרים כדי להרבות זכויות לפני יום המוכשר לגאולה כדנתיא במכילתא כדכתיב ואת ערס ועריה ומשו"ה נתן להם דם פסח ומילה כך צו' טיפול מרובה למצות מצו' כדי שיהא מוכשר לגאולה מכל רע, עכ"ל. ומבואר מדבריו דבר נפלא שכל ההכנות והטיפולים שעושים לחג הפסח יהי' זכותנו ליגאל בגאולה העתידה שיהיה ביום הזה במהרה בימינו אמן. (הרב יהונתן צבי גרניק)

בענין נרפס

שמעתי מאחי ר' אליעזר טוביה שליט"א שכרפס ראשי תיבות "כל סוס רכב פרעה". ונראה להסביר השייכות לכרפס בהקדם דברי המלבי"ם שיר השירים (א: ט) וז"ל "קורא את כוחות המנהיגים גויית שלמה בשם רכבי פרעה, כי המנהיגים האלה המושכים מרכבת הגויה יצאו ממצרים מקום הזימה, והמדמה והמתעורר הם השתדלו להנהיג מרכבת שלמה שהיא גוייתו, בענין שיהיה אוהב נשים נכריות רבות שהם הגאווה, והתאוה, קנאה, וכבוד, ועושר, ושיאהב את הזימה שהיא בת פרעה" עכ"ל. מבואר שכוחות של היצר באדם מכוון בשם רכבי פרעה. וא"כ יש לומר עפ"י מה ששמעתי מרב פינקוס זצ"ל שענין כרפס מלמד

הא לחמא עניא

הגאון הרב יצחק אייזיק חבר זצ"ל בפירושו על ההגדה (יד חזקה) מבאר שמצינו ב' עניני מצה: א' מה דאנו מזכירים במשנת רבן גמליאל הי' אומר, שאכילת מצה על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ כשנגאלו ממצרים. ב' שנצטוו ישראל לאכול מצה עם הקרבן פסח בליל ט"ו בניסן בעודם במצרים. ומצינו ב' ענינים במצה: הא' שיהא נקי מחשש חימוץ וזהו נוהג כל שבעה וזהו כנגד שלא הספיק בצקם להחמיץ, ב' שמצה תהי' לחם עוני שלא ילוש אותו עם יין שמן ודבש וזה נוהג רק בליל הסדר וזהו כנגד המצה שאכלו במצרים עם הקרבן פסח. והביאור בזה שמה שאכלו קרבן פסח עם מצה בעודם במצרים הי' בגדר הכנה למה שנתקרב כלל ישראל למקום דהיינו שאכלו קרבן פסח למשוך מעכו"ם שבידם, ועמו אכלו מצה – לחם עוני להורות להם שעיקר בריאת האדם הוא בשביל עבודת הי"ת ואין לעשות עיקר מהבלי העוה"ז ותענוגיו ואפי' הלחם שבו יחי' האדם, יאכלנו בלי תענוג ובלי לשום בו יין שמן ודבש ולא להרבות במותרות אלא יאכל מה שמוכרח לעבודתו ית', ולכן טרם הגאולה אכלו פסח ומצה בחפזון להראות שלא יבלו זמנם ברדיפת התענוגים רק יקדישו זמנם לתורה ולמצוות. וזהו הביאור בפסקא הא לחמא עניא שעסקינו בעוה"ז תהי' בבחי' הלחם עוני שאכלו במצרים. "כל דכפין ייתי ויכול" שכנו' האכילה היא רק לשבר רעבונו (דכפין) לאסוף כחות לעבודת הי"ת ולא לשם תענוג, "כל דצריך ייתי ויפסח" הוא ענין החפזון שיאכל דרך "פסיחה" דהיינו העברה בעלמא ולא יבלה זמנו ברדיפת מותרות אלא עיסקו עם הנאות עוה"ז יהיו על דרך הפסיחה והעברה בלבד. זהו ההקדמה להבנין של כלל ישראל שהתחיל ביציאת מצרים שאנחנו עם שתפקידנו עבודתו ית' והעוה"ז הוא רק אמצעי להגיע לתכלית הזה.

(ראש החבורה הרב יהושע משה גולדשטיין)

חשיבות ההנה לפסח

ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה לה' שימורים לכל בני

וזה לא נראה לפרש כפשוטו שאכלו לאחר שהי' שבע כ"כ שאינו נהנה כלל מאותה אכילה אע"פ שדרכו להיות נאכל על השובע היינו משום דכתיב למשחה כדרך שהמלכים אוכלים שמביאין התפנוקין הטובים בקינוח סעודה לפי שכבר שבעו משאר מאכלים ונפשם קצה בהם אלא שנהנים ממאכלים הטובים באחרונה אבל אין לאכול קדשים אחר שהוא שבע כ"כ שאין נפשו נהנית מהם שאין זה למשחה, ומ"מ פריך שפיר נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהא עביד דמקריא שפיר אכילה אף על פי שאינו נהנה ממנה. והא דאמרין (יומא פ:) האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור אלמא דלא מקריא אכילה כלל היינו כשהוא שבע כ"כ שמאכל כואב לו מרוב שבעו עכ"ל.

מבואר מדבריו דדין דפסח נאכל על השובע הוא מדין למשחה וכן הוא ברש"י (פסחים פו. ד"ה אין מפטירין) וזה אחר הפסח שהוא נאכל באחרונה על השבע שכן חובת כל הקרבנות כדקיי"ל למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין, וכן מבואר ברשב"ם (פסחים קט: ד"ה כגון ארדילאי לי).

לכא' דבריהם צ"ב חדא דהך דין דלמשחה נאמר במתנות כהונה ומה שייכא לדין אכילת בעלים בקדשים; ועוד אם יש דין למשחה בקדשים ואפי' בחלק בעלים היאך היו אוכלין מקרבן חגיגה כדי שיהא הפסח נאכל על השובע, גם בחגיגה הי' צ' להיות דין למשחה להיות נאכל על השובע; ועוד אמאי בעינן למידרש במכילתא מעל מצות ומרורים יאכלוהו דפסח נאכל על השובע הא כבר איכלל בדין למשחה דכל קדשים;

שוב מצאתי בס' הר אפרים (מס' הוריות סי' י') שעמד בזה וחדש שהרא"ש רש"י ורשב"ם ס"ל דדין על השובע דפסח נלמד מקרא דעל מצות ומרורים יאכלוהו וכדרשת המכילתא אלא דביארו גדר בהאי דינא דאינו גזה"כ להאכל על השובע אלא משום שזה מראה חשיבותה של המאכל שמאחר שהאדם שבע אינו אוכל אלא תפנוקים שמהם עדיין הוא נהנה מהם ונ"מ באם כבר שבע כ"כ עד שאינו נהנה ממנו (אבל לא אכילה גסה ממש כההיא דיומא), דאילו היתה גזה"כ שיהא נאכל על השובע, הא אכלה על השובע וקיים הך דינא, אבל מאחר שהוא מגדר למשחה אם אינו נהנה ממנו משום שהוא כ"כ שבע אז לא קיים הך דינא כלל אע"פ שאכלה "על השובע" וזהו שקרא עליו ר' יוחנן ופושעים יכשלו בס' (ור"ל דפליג התם הוא משום דהגם דעל השובע לא קיים עדיין אין לקרותו פושע דאכילת פסח קיים).

ולפי' מיושב כל הקושיות דדין דלמשחה אינו אלא במתנות כהונה ולא בקדשים,

והראשונים שהביאו דרשה דלמשחה לגדולה לא כתבו כן אלא לבאר גדרו של דין על השובע הנאמר בפסח, ולכן שפיר היו אוכלין החגיגה שלא על השובע, ובעינן לדרשת המכילתא לחדש הך דין דעל השובע דפסח. (הרב יעקב יצחק בעללער)

אחד מי יודע

כבר ידוע הקשיים בפזמון 'אחד מי יודע', מה מטרתו ומה עומק כוונתו, ועוד על מה מצא מקומו בסוף הגדה של פסח. ואולי יש לומר מהלך בזה, דעיקר תכלית של ליל הסדר הוא זכירת יציאת מצרים באופן שמשריש בלבנו אמונה במציאות הקב"ה ושהוא מתנהג העולם בכל עניניו, וזהו יסוד כל עבודתו כל ימי חייו. ובסיום ליל הסדר מזכירים כמה דברים וענינים שהם יסודות באמונה בפרט ובעבודת ה' בכלל. ובזכירת אלו דברים נוכל לצאת מליל קדוש זה וליכנס לשאר ימות השנה. ואלו היסודות באמונה ובעבודה:

אחד אלקינו בשמים ובארץ. זהו עיקר הזכירה בה'. [ואולי נכלל בזה גם מצות קר"ש שהוא ייחוד ה' בכל יום].

שני לחות הברית. זהו מעמד הר סיני שהוא יסוד אמונתנו. [וכמש"כ הרמב"ם פ"ח מהל' יסודי התורה שבמעמד הר סיני האמינו ישראל בה' ובמשה שענינו ראו ולא זר ואזינו שמענו ולא אחר, עיי"ש שהאריך בזה. וכ"ה לדורות וכדאי' להדיא בפר' ואתחנן "רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב וכו'". ולדעת הרמב"ן נאמר בזה ל"ת שלא לשכוח מעמד הר סיני מטעם זה].

שלשה אבות. זהו מסורת התורה, והוא יסוד אמונתנו שקבלנו את התורה דור אחר דור אב לבן בשלשלת בלתי נפסק.

ארבע אמהות. גם זה מסורה, שמלבד עיקר מסורת התורה שהוא ע"י האב יש גם דברים שמקבלים מן האם, וכמש"כ (משלי א: ח) "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמיך". [ואולי נכלל בזה המדות שעיקר המדות באות מן האם, ואכמ"ל].

חמשה חמשי תורה. זהו לימוד התורה שבכתב עצמה, שע"י לימוד התורה אדם מכיר בהקב"ה. [עיי' בזה בפ' רש"י על הפסוק (פר' ואתחנן) "והיו הדברים האלה וכו'". וע"ע ברד"ק (תהלים יט: ח) על הפסוק "תורת ה' תמימה וכו'" שהתורה מעידה על חכמתו ועל יושרו של הקב"ה].

ששה סדרי משנה. זהו תורה שבעל פה, וגם ממנו אדם מכיר בהקב"ה כמו מהתורה שבכתב. [ולא עוד אלא שא"א ללמוד התורה

שבכתב בלא תורה של בעל פה].

שבעה ימי שבתא. זהו שמירת שבת שהוא יסוד גדול באמונתנו.

שמונה ימי מילה. כנגד המילה שהוא הברית בין ישראל והקב"ה.

תשעה ירחי לדה. מרומז בזה לידת בניס וחינוכם שהוא המשך כלל ישראל ומסירת אמונתנו לדורות הבאים.

עשרה דבריא. זהו עשרת הדברות, ונכלל בהם כל תרי"ג מצות, כידוע. והיינו שמירת כל המצות, שגם שמירת המצות מביא אדם לידי הכרה בהקב"ה (עיי' ברד"ק הנ"ל). [ואי"ז דומה ל'חמשה חומשי תורה' שמרמז על לימוד התורה, וגם אינו דומה ל'שני לוחות הברית' שמרמז על עצם מעמד הר סיני].

אחד עשר כוכביא. הכוכבים בחלומי של יוסף היו כנגד השבטים שנמשלו לכוכבים, ובה נרמז לנו כחו של כל א' מישראל שהוא ככוכב בפנ"ע. וזכירת גדלות של כל אחד מישראל הוא יסוד גדול בעבודת ה'.

שנים עשר שבטיא. זהו ישראל בכללותו, דכל יחיד הוא גם חלק של ישראל בכללות. ובה נרמז כח הפוך בעבודת ה' שכל אחד חלק מהכלל ואינו דומה יחיד העושה את התורה לרבים העושים את התורה.

שלשה עשר מדיא. זהו הי"ג מדות של רחמים, והוא יסוד התפלה. ועוד י"ל דעיקר עבודת ה' לידבק במדותיו, מה הוא חנון ורחום אף אתה חנון ורחום.

(הרב אברהם ליב חיים ירקוני)

אחד מי יודע

ראיתי ביאור מתוק בפיוט זה מזקן ראשי הישיבה הג"ר אברהם גורביץ שליט"א, שאפשר לבדוק ולידע מה חשוב אצל כל אדם, ולמה מחשבתו ושאיפתו פונה עי"ז ששואלים אותו להגיד איזה מילה צץ במוחו כששומע מילה שנוכח לו. ולמשל, לאדם פשוט מאנשי ההמון, אם נזכיר לו "כסא" יענה לנו שצץ במוחו המילה "שולחן". ואם נזכיר לו "אחד", יענה לנו שצץ במוחו המילה "שנים". ומן הנתבע ממנו הוא שאחרי שנספר ביציאת מצרים, ונשריש בלבנו גודל האמונה בה' והחובה בעבודתו, שאם יזכירו לנו את המילה "אחד", תיכף יציץ במוחו "אחד אלוקנו שבשמים ובארץ". ואם יזכירו לנו המילה "שנים", יהיה צץ במוחו ממילא "שני לוחות הברית". וכן הוא בכל דבר ודבר.

והיסוד, שעסקינו בהעבודה הנשגבה של ליל הסדר, ישפיע עלינו וירומם אותנו להיות חושינו מובדלת מעניני עולם הזה ומקושר ומדובקת לעניני רוחניים בלבד, אכיל'.

(הרב משה מיכאל הכהן האלבערשטאט)

דברי הגדה

[המשך]

הבריאה ועשה זה ע"י העשר מכות שכל אחד הי' כנגד אחד מעשר ספירות שע"י הוא מנהיג הבריאה. השבע מכות בפרשת וארא הוא כנגד השבע ספירות התחתונות, והשלש בפר' בא הי' כנגד השלש ספירות העליונות (חכמה, בינה, דעת). ר' שמשון פנקס אמר שהמכות הי' בג' כתות וכל כת הי' ג' מכות, ולמכה ראשון של כל כת נתן משה התראה והוא מפרש מה הי' הלימוד מהכת: דם, צפרדע, כינים מלמד "כי אני ה'". ערוב, דבר, שחין מלמד "כי אני ה' בקרב הארץ", ברד, ארבה, חשך מלמד "כי אין כמוני בכל הארץ". וזה הי' יסוד של "ר' יהודה הי' נותן בהם סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב" שאנו אומרים בהגדה שכל סי' הי' מרמז על עוד לימוד מכות של ג' המכות: החלק א' מלמד שהקב"ה בורא העולם והוא הי' בעלים עליו, וזה הטעם שהחרטומים יוכלו לעשות הב' מכות הראשונות שגם יש להם כח לשנות הטבע, ובמכת כינים הקב"ה מראה אותם שהם אינם יכולים לעשות כלום. ובחלק ב' הקב"ה מראה שאינו רק בעלים על הבריאה אלא הוא עצמו הי' הטבע, במכת ערוב הוא מראה שרק משום שהקב"ה אינם מרשה החיות לבוא ומזיק אנשים, הם אינם באים. ואח"כ בא דבר להראות שחיים הי' ע"י דבר ה', ואח"כ בא שחין גם להראות שזה שהגוף אין עליו שום מכה אינו "פונקט" – במקרה – אלא כל כולו מכח רצון ה', וחיים ומות ובריאות אינו ביד החרטומים. והשלש אחרונים הוא לימוד בלמעלה מדרך הטבע שגם ע"י הקב"ה בעלים: שחין הי' מים ואש ביחד, וארבה הי' מכה שאין כמוהו, וחושך הי' חושך שלא בנמצא, שהי' חושך עב כמו דינר.

(הרב נפתלי צבי יהודה בייער)

על מצות ומרוזים יאכלוהו

במכילתא דרשין מהאי קרא דפסח נאכל על השבוע. והנה יש לע' בזה שבגמ' הוריות (י): איתא אמר רבב"ח אמר ר' יוחנן מאי דכתיב כי ישרים דרכי ד' וצדיקים ילכו בס' ופושעים יכשלו בס', משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם א' אכלו לשום מצוה וא' אכלו לשום אכילה גסה, זה שאכלו לשום מצוה צדיקים ילכו בס' וזה שאכלו לשום אכילה גסה ופושעים יכשלו בס'. א"ל ר"ל רשע קרית לי' נהי דלא עביד מצוה מן המובחר פסח מי לא קאכיל, ע"כ. ופי' שם תוס' הרא"ש (ד"ה וא' אכלו אכילה גסה תו"ד)

ויציאנו ה' מצרים

הכתב סופר ביאר כפילות הלשון של "ראה" בפסוק (שמות ג: ז): "ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו כי ידעתי את מכאוביו" ע"פ המדרש (מדרש רבה ג: ב: ע"ש) "אמר לו הקב"ה, משה אתה רואה ראייה אחת ואני רואה שתי ראיות", שה' ראה שתי צרות השיעבוד של בנ"י. צרה אחת היתה שיעבוד הגוף שהיתה צרה גלויה וצרה שניה היתה צרה נסתרה, שהיה ראוי שפרעה יטיב לבנ"י מתוך הכרת הטוב ליוסף הצדיק שהיה משנה למלך במצרים והציל את מצרים מאיבוד בהשנות הרעב. ולא זו בלבד שפרעה מנע מבנ"י גמול הטוב אלא ששילם רעה תחת טובה שיסרם ושיעבדם וזה כאב לבנ"י בלבם. וצרת הנסתר לא היה נראה אלא להקב"ה "ואני רואה שתי ראיות".

ועפ"י ביאר הכת"ס ד' לשונות של גאולה (ע"פ שמות ו: ו): "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים". שהוצאתי כנגד הצער שבלב, צרה הנסתרה, והצאתי כנגד שיעבוד הגוף, וגאולתי אתכם בזרוע נטויה כנגד הא דפטר הקב"ה מבנ"י חיוב הכרת הטוב לפרעה, שאם פרעה השתחרר מבנ"י מרצונו היו בנ"י צריכים להיות מכירי טוב לפרעה, אבל עכשיו ה' גאלם בע"כ של פרעה. ולקחת אתכם לי לעם, שתחת שהיינו עבדי פרעה, עתה עבדי ה' אנחנו.

ויש להוסיף ביאור על דבריו ע"פ החובות הלבבות והשל"ה הקדוש. שמבואר בחוה"ל (תחילת שער עבודת אלוקים) שהכרת הטוב מביא את האדם לעבודת אלוקים, שע"י שמכיר בטובת אלוקים מקבל על עצמו עבודתו תמורת חסדו וטובותיו. והשל"ה הקדוש כותב שתפקיד שיעבוד מצרים היה להכין בנ"י להיות עבדים לה'. ויל"פ שאפי' צרת הנסתר היה לתכלית זו, שע"י שהרגישו האי נעימות של מי שהוא כפוי טוב, שיפרו עבודתם במדת הכרת הטוב וממילא הוכשרו עצמן לעבודת ה'. ואלו היו הטובות של "וגאולתי" ושל "ולקחת", שכיון שנפטרו מהכרת הטוב מפרעה, היה כל הכרת הטוב שלהם אך ורק לה', והיה עבודתם כל כולו לה'.

(הרב יהושע חיים רעכט)

אלו עשר מכות

תכלית של המכות ביציאת מצרים הי' למלך לנו שהקב"ה הי' בעל הבית על כל חלקי

קפצה לו, כמפורש ברש"י (שם יז) שנעקר הר המוריה ובאה לכאן ע"ש.

וביאור ד' דהנה יעקב נצטער שהוכרח לצאת ממקום קדוש לבית לבן שהוא מקום טומאה, ולמד קודם שהלך לחרו"י ד' שנה בבית מדרשו של עבר, ולכן קפצה לו הר המוריה שהוא מקום המקדש, להורות לו שע"י לימוד התורה שלו ומעשיו בדרך התורה, בזה הוא עושה שגם שם שורה השכינה ונעשה המקום קדוש, ושגם שם יוכל לחנך את בניו בקדושה ובטהרה. ואכן כך היה, ששם נולדו השבטים, וכבר שם עלו במעלות שבטי ישרון. וכח זו היה שייך רק אצל יעקב שמידתו היא תורה, לכן אף שגם הוא נתקדש בקדושת יצחק מ"מ לא נחשב לו יציאה, והמקדש גופי' קפץ לפניו, וכן במצרים ע"י שהיכן לו בית תלמוד, עכ"ד. ובאמת שגם אנו בני יצחק ושייכים לקדושת האב, וגם לנו היה אסור לצאת לחוץ לארץ, ואכן הבטחת יעקב נתקיימה לעולם, וכדריש שם ר' יצחק מקדש מעט אלו בתכ"נ ובמד"ר שבבבל, ועד שירחם ה' ויגאלנו עבודתנו היא להרבות בלימוד ולהתקדש ככל מה שאפשר.

(הרב חיים שבתי אזבנד)

וירעו אותנו

ונראה לומר שמרמז בזה על שעשו אותנו רעים בעצם, והיינו השיעבוד הרוחני. (ובבית הלוי הביא מדרש שהענינו לא התחיל אלא לאחר שאמרו נהיה כמצרים שמשכו ערלתם והתחילו להתערב בגוים. ולפי"ז היינו ההמשך וירעו אותנו, שהשפיעו עלינו להיות רעים, ואח"כ ויענונו מחמת היותנו רעים וראויים לעינוי. והוא היצ"ר המסית, הוא השטן המעניש.) ובפרדס יוסף הביא מהכלי חמדה שמשנה רבנו לא נזכר בהגדה משום שעיקר הסיפור הוא על השעבוד והגאולה הרוחני וזה ה' לבדו עשה שלקח אותנו להיות לו לעם (וזה באמת הגאולה השייך לנו אף שהחזרנו לגלות מ"מ עם השם אנחנו לעולם.) ולכן קוראים הפסוקים בפרשת כי תבוא (עם ספרי שעליהם) שלא נזכר בהם שמו של משה. ולפי"ז היינו ההמשך של לא ע"י מלאך לא ע"י שליח. ומה מתוק לפי זה מה דבפרשת חוקת כתוב באמת וירעו לנו והיינו שיעבוד הגוף ואח"כ כתיב וישלח ה' מלאך, ופי' רש"י מלאך הוא משה, שלענין שיעבוד הגוף היה עיקר הגאולה ע"י מלאך – זה משה (ושלחו למלך אדום להודיעו שה' שולח מלאכים להציל ולשמור על גופי עמו).

(הרב דניאל הכהן יארמוש)

DID YOU KNOW?

(continued from page 1)

MIZMOR L'SODAH

Q. I know that *Mizmor L'sodah* is omitted on Erev Pesach. What about this year when Erev Pesach falls on Shabbos – should it be recited on Friday?

A. Yes. The reason *Mizmor L'sodah* is omitted on Erev Pesach is because ten of the forty loaves of bread offered with the Korban Todah consisted of chametz (the other thirty were matzah). All loaves must be consumed on the day it was brought and the following night. If one were to bring a Korban Todah on Erev Pesach, there would be insufficient time to eat the loaves because chametz may not be consumed in the afternoon and night. Therefore, one may not bring a Korban Todah on Erev Pesach. Nowadays, we do not have the Beis Hamikdash and do not have the ability to offer the Korban Todah, but saying *Mizmor L'sodah* is in place of offering the Korban, and therefore it is omitted on Erev Pesach. Since Friday is not Erev Pesach, *Mizmor L'sodah* is recited as normal (and the same applies to *La'minatzeiach*).

BITUL CHAMETZ

Q. Normally, we recite *Bitul Chametz* (*Kol Chamirah*) right after burning the chametz on Erev Pesach. This year, we are burning the chametz on Friday but still eating chametz on Shabbos. If so, when should the *bitul* be recited?

A. Since one will still own and eat chametz on Shabbos, *bitul* should be recited on Shabbos morning, after one finishes eating chametz (*Rama* 444:2). There is no need to recite *bitul* on Friday after burning the chametz since one will be keeping chametz for Shabbos and *bitul* will be recited on Shabbos (*Mishnah Berurah* 444:10). One who, for whatever reason, will not be eating chametz on Shabbos, may indeed recite the *bitul* on Friday after burning and disposing of all his chametz (see *ibid.* and *Shulchan Aruch Harav* 444:6). Nevertheless, *bitul* should be recited again on Shabbos morning along with everyone else (*Hilchos Pesach*, R' Shimon Eider, pg. 366).

WORK ON FRIDAY AFTERNOON

Q. On the afternoon of Erev Pesach, certain activities are prohibited (similar to work on Chol Hamoed). Does this apply to Friday this year which is not really Erev Pesach?

A. The Poskim give two reasons why certain activities are prohibited on Erev Pesach: 1) The Korban Pesach was offered on Erev Pesach and therefore it has the status of a Yom Tov. Although we no longer have

(continued on page 10)

STEPS TO REDEMPTION STRENGTHENING EMUNAH FOR GEULAH

(continued from page 1)

THE ALMIGHTY DOLLAR

On the night of the Seder there is exceptional *Siyata Dishmaya* to imbue the foundations of *Emunah* into the fibers of our children. By reliving the happenings of Mitzrayim, we can internalize more and more that Hashem, and only Hashem, is Who we need to fear and Who we can rely on. On that night so many years ago, Hashem said, "and in all the idols of Mitzrayim I will make judgement, I am Hashem."

Perhaps we can explain that the Egyptian idols were the seeming natural source of all the bounty Mitzrayim enjoyed. When they rotted and melted, the despair of Egypt was inconceivable. In truth, they never had any power. It was all a façade, but those people truly believed in it. Perhaps we can present a parable to help us internalize this message.

Imagine if one day, all the dollar bills in America would lose their ink. It would simply melt away, leaving a worthless stack of dirty green paper. Imagine if all of the numbers of the bank's software would turn to zero. What would happen? Despair and panic would overtake every heart and soul in the country. The almighty dollar! How will we have food to eat? How will we get clothes, doctors, cars, and planes?! Ammunition for the army, homes, jobs, schools. Everything!

Everything needs money. There would be complete chaos and pandemonium. And what's the truth? About this Hashem says, "ובכל אלהי מצרים אנשה שפטים אני השם." It's all worthless.

Yes, even without a single dollar there would still be food. There would be clothing and doctors. We would still be protected by the One Who always has and always will take care of us. We have a long journey up the eternal levels of steadfast *Emunah* on which we can continue to climb higher during the night of the Seder and throughout the Yom Tov of Pesach. As we climb ourselves, we lift our children with us. Maybe one day, we or our children, will truly feel and know that we don't need the dollar for anything. We don't need anything or anyone. Just Hashem, and we have Him.

TO BELIEVE AND TO KNOW

On the night of the seder there is a mitzvah to tell the story of Yetzias Mitzrayim. A story, when told properly, has the power to bore into the depths of the heart. Rav Chaim Friedlander *zt"l* writes that as the *Geulah* unfolded in Mitzrayim, each step in the process was preceded by an added stride in *Emunah* on the part of Klal Yisroel. He quotes a *Sforno* which says that Klal Yisroel was informed of the imminent *Geulah* in order to give them an opportunity to internalize the message. By doing so, they grew in *Emunah* which provided the merit needed to actualize the redemption. As a prelude to the final level of *Geulah*, "והבאתי – I will bring you into Eretz Yisroel," there was a very strong level of *Emunah* which was necessary. "וידעתם – and you will know." Knowing connotes a complete and ingrained manifestation of *Emunah*. The *Sforno* explains that due to the slavery they were enduring, the Yidden at that time did not reach this level. Therefore, only their children entered Eretz Yisroel, but not the generation that left Mitzrayim.

During the month of Nissan, which is an auspicious time for us to be redeemed from our *galus*, we are granted a mitzvah of *יציאת מצרים*. This Mitzvah contains the power to elevate us to that very level of *Emunah* demanded of our forefathers. The *pasuk* (*Shemos* 10:2) says, "ולמנן תספר באזני בנך... וידעתם כי אני השם" – In order that you tell in the ears of your children... and you will **know** that I am Hashem." By properly fulfilling this Mitzvah, it is possible for us to attain the levels that our ancestors couldn't reach! We can be the ones to merit the strength of *Emunah* which brings to *והבאתי*, the ultimate and complete *Geulah*.

THE LESSONS OF PESACH

Rabbi Chaim Tzvi Weg

CHINUCH
THE 3,337th SEDER
WITH GESHMAK

Klal Yisrael this year will be experiencing the 3,337th Seder night since we left Mitzrayim. If we would just stop and think about that for a moment, that means that our Seder this year will be the next link in the chain of Sedorim connecting us all the way back to Yetzias Mitzrayim itself! This thought is exhilarating but also should give us a sense of responsibility. How the Sedorim of Klal Yisrael will look in the coming generations is dependent on our enthusiasm and preparation we put into our sedorim this year.

The *Medrash* asks, why were the Yidden carrying the matzah on their backs, didn't they have many animals that they could've just put the matzah on them? The *Medrash* answers that the Yidden cherished the mitzvah of eating matzah so much that they didn't want to put them down on the animals; rather, they wanted to carry them themselves. In fact, there are those who have the *minhag* to kiss the matzah before doing the Mitzvah to similarly show how much we cherish the mitzvah. It is through showing our children the *chavivus hamitzvos* – our love for the Mitzvos and our enthusiasm towards them that will imbue upon them the drive to want to do the same when time comes for them to lead their own Sedarim.

Rabbi Avraham Krohn told an incredible story he heard from a *mechanech* in Eretz Yisrael that happened not that long ago. He said there was a school that had two boys from the same family, a 10-year-old and an 11-year-old; each one was the best, the *metzuyan*, in his respective class. They were the best not only in learning, but in their davening, their *middos tovos* and in their passion for Yiddishkeit. What made it even more impressive is that not only were two boys from the same family head and shoulders above the rest of the class, but they came from a family where both of the parents were *geirim*, while some of the other boys in the school came from families where the

parents and grandparents were well-known, respected Talmidei Chachomim.

One time, when the mother came to visit the school, the Menahel said to her, "I hope you don't mind me asking you, but what is the secret of your *chinuch*? How is it that you have two children who are the *metzuyanim* in their class in learning, davening and Yiddishkeit?" The mother said to him in all innocence, "I really don't know the secret, but one thing I will tell you, that when my husband and I became *geirim*, these children were already born. They were not born as Yidden and, therefore, the halacha is that when a child becomes a *ger* together with his parents, they are given a choice when they become Bar Mitzvah if they want to remain a Yid, or to give it up and live a life of a *goy*." The mother continued, "I am terrified of that day. Every night when I go to sleep, I'm worried about what my children are going to decide on that big day of decision when it comes to their Bar Mitzvah. Are they going to follow in our footsteps? Or are they going to give it all up? Therefore, we try to give them the most *geshmak* Yiddishe experience. Every day, in their learning, their davening, in their Shabbos and Yom Tov and every mitzvah that they do, we want it to be so *geshmak* so that when that day comes, we will be guaranteed as much as possible that the children will say of course I'm not going to give up a Yiddishe lifestyle to live the unfulfilling life of a *goy*. That's why we give them such a *geshmak* in their Yiddishkeit, and maybe that's why they're doing so well."

Maybe we should ask ourselves, what about our children? They

might also be asked one day if they want to continue this lifestyle, a *Torahdike* lifestyle, or if they want to give it up Chas V'shalom to live the life of a *goy*. They're not going to be asked it by Beis Din, but they may be asked it by a friend who is struggling with his Yiddishkeit. We want to do our best to guarantee as well that on that big day of decision, our children will make the right decision and they'll want to continue a life of davening to Hashem, a life of learning the Chochmas Hashem, a life of Yom Tov and all the beautiful mitzvos that we are *zoche* to do. What's the trick? How do we ensure that our children will make the right decision? By making sure that every Yiddishe experience comes with such happiness and *geshmak*.

Harav Elimelech Biderman *shlit"a* said that just like we know that it is illegal to drive a car while the lights are on inside because it impairs the vision of the driver to see what's outside, so too, if there is "light" of Yiddishkeit in the home, then our families will not be able to see what the outside world has to offer. However, if it is "dark" inside, then Chas V'shalom that will allow for our families to explore elsewhere...

Hopefully, if we develop an appreciation for the mitzvos by learning about them and their halachos, if we feel a connection to the Yiddishkeit we have, to the Torah lifestyle that we lead, that will have a beautiful *hashpa'ah* on our children.



(continued on page 10)

DID YOU KNOW?

(continued from page 8)

the ability to offer the Korban Pesach, the work prohibitions remain in place (*Mishnah Berurah* 468:1). 2) There are many mitzvos which must be done on Erev Pesach, such as destroying the chametz, preparing Matzah, and offering the Korban Pesach. If one were to engage in normal work activities, he may become distracted and neglect these mitzvos (see *Rashi, Pesachim* 50a). Whether working on Friday this year is permitted may depend on the above two reasons. According to the first reason, there is no reason for work to be prohibited because the Korban Pesach would be offered on Shabbos – not Friday. But according to the second reason, we must focus on preparing for the Seder on Friday and therefore work should be prohibited. The halacha sides with the first view and therefore perhaps there is no special prohibition against work on Friday this year (*Biur Halacha* 468:1 d.h. *meichatzos*). However, one who abstains from work in accordance with the latter view is praiseworthy (see *Kaf HaChaim* 468:3).

CORRECT TEXT

Q. Do we say anything different during the Seder this year?

A. Yes. By the first Seder, on Motzai Shabbos, we recite the special mixture of Kiddush and Havdalah for Kaddeish called *Yaknehaz*, as printed in the Haggadah. Also, at the end of Maggid, when we recite the beracha of אשר גאלנו, there is a question about the correct text. The normal text is, ונאכל שם מן הדבחים וּמִן הַפְּסָחִים – and (next year) we should merit to eat there (with the rebuilding of the Beis Hamikdash) from the Korbanos and Korban Pesach.” However, some *Poskim* (*Magen Avrohom* and *Taz*) write that on Motzai Shabbos the order should be reversed: ונאכל שם מִן הַפְּסָחִים וּמִן הַדְּבָחִים – and we should merit to eat there from the Korban Pesach and Korbanos.” Why? On a regular year, when the Seder falls on a weekday, we first mention the Korbanos, referring to the Korban Chagigah, because it is necessary to eat it before eating the Korban Pesach so that the Korban Pesach is eaten on a full stomach. However, when the Seder falls on Motzai Shabbos, we do not bring the Korban Chagigah because of the sanctity of Shabbos, and therefore the order must be reversed, mentioning the Korban Pesach first and other Korbanos later. Other *Poskim* (see *Sha’ar Hatziyun* 473:80) disagree for a simple reason: Although it is true that this year the Seder falls on Motzai Shabbos, we are praying to eat the *korbanos* next year when it will likely not be Motzai Shabbos. Therefore, some *Poskim* write that unless one has the custom of making the switch, the order should not be reversed (see *Halichos Shlomo* 9:36).

THE LESSONS OF PESACH

(continued from page 9)

EMUNAH

FOCUS ON THE POSITIVE

The *Bnei Yissoschar* writes that the baking process of the matzah represents the

hashgochah between Hakadosh Baruch Hu and us: We’re the matzah and Hashem is *kaviyachol* the Baker. The *Rosh* writes that when baking matzah, the baker may not leave the dough idle even for a second, there can’t be any *shehiyos* (idling). The baker must bang and turn the dough, because he can’t take his eyes and hands off the matzah for even a second. So too, Hashem is constantly watching and is meticulously involved in every little detail of our lives.

The *Ramban* famously writes that the reminiscing of the miracles that our forefathers experienced in Mitzrayim is the foundation of Emunah in Hashem’s constant *hashgochah* *pratis*, and without this, we are missing the basics of being a true Yid. It is at the night of the seder that we must replenish our Emunah and Bitachon in Hashem, recognizing His involvement in every aspect of our lives.

The Kloizenberger Rebbe zt”l unfortunately lost his wife and 11 children during the Holocaust R”L, but after the war he rebuilt his life and made tremendous accomplishments. He reestablished the Kloizenberger Chassidus, with communities both in the U.S. and in Eretz Yisrael, he built the Laniado Hospital in Netanya and developed the renowned Torah program, *Mif’al Hashas*. People asked him, “How did you do it? After you lost so much in the war, weren’t you a broken person?” He answered them with very cryptic words. He said the words we say the night of the Seder: “*B’damayich chayi, b’damayich chayi*,” which is referring to the two mitzvos the Bnei Yisrael were commanded in Mitzrayim: Bris milah and the blood of the Korban Pesach. Everyone wondered, what does that have to do with the question? Finally, the Rebbe explained that *b’damayich* doesn’t only mean blood; the root of the word is similar to what the *pasuk* says by Aharon, “*Vayidom Aharon*,” that when Aharon’s children Nadav and Avihu were killed, it says that Aharon was quiet. That’s what the Rebbe meant, “*B’damayich* – with my *quietness*, *Chayi* – I was able to live,” meaning to say that he didn’t focus on the negative – he was laser-focused on the positive, and that’s how he was able to build Yiddishkeit. Emunah – focus on the positive.

As we go through the Haggadah, let’s not just read the words or be worried about not spilling too much wine by the makkos; rather, we should internalize what we are saying, and attain the highest possible levels of Emunah this Pesach (as heard from Rabbi Peysach Krohn).

TEFILLAH

FROM THE HEART

We say in the Haggadah, “*Vanitz’ak el Hashem*,” that the Bnei Yisrael cried out to Hashem. As support for this concept, the Ba’al Haggadah cites the *pasuk* that says, “*Vayehi bayamim horabim haheim, vayamas melech mitzrayim vaye’unchu bnei Yisrael min ha’avodah vayizaku, vata’al shav’asam el HaElokim min ha’avodah*.” These *pesukim* indicate that when Pharaoh died, Klal Yisroel cried out to Hashem from the pain of the work. *Rashi* on these *pesukim* quotes the well-known *Medrash* that Pharaoh didn’t actually die; rather, he had *tzara’as* – leprosy, and in order to heal, the Egyptian Magicians told him to kill the babies of the Yidden and bathe in their blood. This is what caused the Yidden to cry out to Hashem and Hashem accepted their *tefilos*. The *Re’eim* and *Maharal* ask an obvious question on this: If the Yidden cried out to Hashem because of the killing of the babies, why does it say that they cried “*Min ha’avodah* – from the work”? It should have said that they cried to Hashem from the murder of their babies!

Harav Yaakov Kamenetzky zt”l answered with the *Targum Yonasan* that says that they were crying about the murder of the firstborn. R’ Yaakov explained that they knew that the Avodah in the Mishkan, at least at that point, was supposed to be



done through the first born of every family, but when they saw the Mitzriyim taking the firstborns and killing them, they cried out to Hashem that they no longer will be able to serve in the Mishkan.

We can glean from here a tremendous lesson. When we daven to Hashem, our intentions should be focused on our own personal needs, but we should daven for our needs that will help us serve Hashem better! Then our tefillos will be so much more powerful, just like it was for Klal Yisrael in Mitzrayim. That's what the *pasuk* testifies right after, "*Vata'al shav'asam el HoElokim min ha'avodah*," that the tefillah which came "*min ha'avodah*" was answered!

Harav Dovid Goldwasser *shlit"a* told a magnificent story about Harav Boruch Mordechai Ezrachi *zt"l*. One day he met a bochur in High School who didn't come from the most frum background, and it was clear that he was a *metzuyan*, brilliant, and had an unbelievable *koach* in learning. He said to himself, "I want this bochur to join my yeshiva," but the boy was in the twelfth grade, and there was not too big of a chance that he would be continuing in learning the next year in Beis Medrash. Harav Ezrachi approached him and said, "I see your *kishronos*, and how well you approach Gemara. Maybe you'll come to learn by me in yeshiva?" The bochur smiled and said, "I appreciate the offer, but that's not the course that is chartered for me." The Rosh Yeshiva didn't persist, and let it go.

At the end of the summer, there was a program to keep the boys involved both in learning and some sports. There was going to be a championship, and one of the competitions was in swimming. As *hashgocha* had it, the Rosh Yeshiva was passing by the room where all the different *talmidim* were and the bochur whom he asked to come to his yeshiva was there having a conversation with the other bochurim. He overheard that bochur say how he's going to be competing today in the swimming competition, but he didn't think it was even fair because he already had his eyes on the Olympics, and he continued going on about all the other competitions that he won in swimming. Apparently, besides for the *kochos* he had in learning, he also was a very talented swimmer. The Rosh Yeshiva was listening, and said to himself, "I've got to step in at this point!" He goes over to the bochur and says, "I want to make you an offer, I would like to compete against you in the

swimming competition." The bochur thought this to be quite amusing, but he agreed. The Rosh Yeshiva then said, "However, there's one condition: If I win, you're coming to my yeshiva!" The bochur thought to himself, "I'm safe! There's absolutely nothing to worry about," and accepted the "challenge." They scheduled a time for the competition, the Rosh Yeshiva vs. the pre-Olympic swimmer. They scheduled the competition for 3 o'clock that afternoon. By 3 o'clock, word got out and had already made waves in the community; everyone came to see this! However, 3 o'clock came and the Rosh Yeshiva wasn't there. 3:15, 3:30, and there was no sign of the Rosh Yeshiva. The bochur thought the Rosh Yeshiva had regret for agreeing to the competition; he probably had cold feet and would be a no show. But, lo and behold, the Rosh Yeshiva showed up at 3:45 in his swimming gear ready to go! They both stood by one end of the pool, the whistle blew, and the Rosh Yeshiva dived in, swam, and unbelievable! Wonder of wonders! The Rosh Yeshiva won! No one knew the Rosh Yeshiva had this in him, but he beat the Olympic swimmer! The Rosh Yeshiva came out, and dried himself off, then he went to the bochur and said, "Now, it's time for you to keep your end of the deal." The bochur said, "I will."

It was then Elul *zman*, and the bochur came and learned *b'hasmodah*, and was tremendously *matzliach*. The Rosh Yeshiva kept a special eye on him to ensure he had everything he needed. At the end of the *zman*, the bochurim came to get a brachah from the Rosh Yeshiva before going home for *bein hazmanim*. The Olympic swimmer came into the Rosh Yeshiva and said, "Can I ask the Rosh Yeshiva two questions? First of all, how did the Rosh Yeshiva beat me? Secondly, why did the Rosh Yeshiva show up 45 minutes late?" The Rosh Yeshiva took his hand and said, "I have to tell you the truth, I did not have any hope of beating you, but for 45 minutes I cried to the Hashem, and I said 'Hashem, I have one chance to get You a soldier in Torah; Hashem help me!' For 45 minutes I cried and davened, and that's the only way that I could have ever beat you."

That's the power of heartfelt Tefillah which is focused on Avodas Hashem! We can accomplish anything when we daven sincerely, from the depths of our heart, if we only ensure that we are requesting our needs for the sake of being a better servant of Hashem!

CHESED SELFLESS LOVE

The *Tur* (417) writes in the name of his brother, Harav Yehuda, that the Yom Tov of Pesach was

established in the *zchus* of Avraham Avinu, in the merit of his *middah* of *chesed* that we inherited from him. It is in the *zchus* of *chesed* that we were saved from Mitzrayim. The Chofetz Chaim elaborates on this in his *sefer Ahavas Chesed* (*perek* 5 in the *haga'ah*) from the *Tana D'vei Eliyahu*, that when Klal Yisrael were in Mitzrayim they gathered together and made a pact to do *chesed* with each other. The Chofetz Chaim explains that the Yidden realized that the more *chesed* they do with each other, the more it will arouse the *middas ha'chesed* of Hashem upon us. In truth, that is exactly how they were saved, like Chazal tell us (*Psikta*) on the *pasuk* of "*nachisah b'chasdechah am zu ga'altah*," that it was in the *zchus* of *chesed*, *middah k'neged middah*, that they were redeemed.

Rabbi Peysach Krohn told a beautiful heartwarming story he heard firsthand. There was a 28-year-old bochur learning part time in Beis Medrash Gavoah who had a job in the afternoon. He was going out in *Shidduchim* and finally got engaged! However, the Monday before the Aufruf, the *Kallah* asked if they could meet, and at that meeting she broke the engagement. The *Choson* was stunned and so hurt that he couldn't go back to Yeshiva out of sheer embarrassment. Instead, he went home to his family in the Midwest and told his parents that he would be too embarrassed to go to the shul they usually attend on Shabbos the week he was supposed to have his Aufruf. He told his parents that he felt it would be best for him to go away for Shabbos to a small Kosher hotel somewhere in the Midwest with his younger brother and suffer in silence.

He got there Friday afternoon and to his surprise there were 60 Satmar Chassidim there! He wondered to himself what these people were doing in a small hotel in the Midwest? So, he went over to some of them and asked what's going on. They told him that the Satmar Rebbe, R' Aharon Teitelbaum from Monroe, has a "*Shabbos Hisva'adus*" every once in a while, a Shabbos get-together where he goes along with some wealthy Chassidim to a hotel where they spend the whole Shabbos together, and it functions as a nice fundraiser for the various Satmar institutions. They sing, share Divrei Torah, and enjoy a *tisch* with the Rebbe; in short, a beautiful experience.

Friday night came, and the bochur, who together with his brother were the only two people there

(continued on page 12)



WHEELS ON FIRE

Rabbi Akiva Niehaus

As the Egyptians chased Klal Yisroel into the Yam Suf, Hashem “removed the wheels of their chariots and caused them to drive with difficulty” (*Shemos* 14:25). As explained by the *Mechilta* (cited in *Rashi* ad loc.), a pillar of fire made the seabed boil, and the heat of the fire burnt the wheels. This caused the chariots to be dragged along, thereby subjecting the riders to jolting movements and causing their limbs to become dislocated. There were numerous miracles by the Yam Suf and each one was specially chosen with a unique purpose. What was the significance of this punishment?

Some explain as follows: According to *Tosfos* (*Erchin* 15a), when Klal Yisroel entered the Yam Suf, they did not exit on the opposite side. Contrary to common belief, they entered the Yam Suf and exited on the same side of the river, further down the coast. Why, then, did they enter the sea? Simply to lure the Egyptians into the sea to be punished as they justly deserved. The path they took was a semicircle – composed of twelve paths, one for each *Shevet* – not a straight line across the Yam Suf. This, however, raises a serious technical problem. Paths closer to the center of a semicircle are, by definition, shorter than those closer to the outside perimeter. If so, the Jews traveling in the innermost paths exited the sea sooner than those in the outermost paths, presumably followed in hot pursuit by the Egyptians. This means that the Egyptians on the interior route would be expected to exit the sea while the outer path was still full of Jews. If so, how could the sea close on those on the interior without affecting the Jews on the exterior? The answer lies with the wheels. Hashem caused the wheels of the chariots to fall off – but not all the chariots, only the chariots in the inner paths. This caused those chariots to travel slower, thereby matching their progress through the sea with those in the outer paths so that they could all be punished at the same time.

Hashem’s ways are just, timed to the minute, with precision exactness.



THE LESSONS OF PESACH

(continued from page 11)

not from Satmar, sat in the minyan together with the Chassidim. Some of the Chassidim came over to say Shalom Aleichem and ask what had brought them there. He told them how it was a very difficult Shabbos for him, it was supposed to be his Shabbos Aufruf and the Kallah broke it off etc. so he just wanted a quiet Shabbos with his brother. The two brothers had their *seudah* together and went to sleep. By the Shabbos morning davening, the Chassidim began selling the Aliyos in order to raise money. Baruch Hashem these Chassidim were very wealthy, so the Aliyos were going for a fortune. The bochor asked one of the Chassidim if the Aliyos usually sell so high. The Chassid explained that the Rebbe has a minhag that he stands right by the Torah during Krias HaTorah, so if one buys an Aliyah, he’d be standing right by the Rebbe while saying the brachos and that’s why everybody is bidding so high. However, when they came to bid for Maftir, the final Aliyah, the prices skyrocketed! He never saw anyone buy an Aliyah for such an exorbitant amount! After they sold the Aliyos, they began the *leining*. When they got to Maftir, the Gabbai came over to the bochor and said, “How do we call you up for an Aliyah?” The bochor was both shocked and confused; he didn’t buy the Aliyah! The Gabbai explained, “That’s why everyone was bidding so high, because they wanted you to get Maftir.” “Me?” asked the bochor. “Why are they buying me Maftir?” The Gabbai replied, “We know this was supposed to be a special Shabbos for you...” The bochor started crying, he couldn’t believe it! All of a sudden, all 60 Chassidim came to where he was sitting, and they began singing and dancing! They danced him straight up to the bimah. Then the Rebbe came over to him and said, “Thank you for joining us this Shabbos.” The bochor started crying and couldn’t get the words out of his mouth to say the brachah. He was so overwhelmed by the Ahavas Yisrael he was experiencing. These people never saw him before, they would probably never see him again, and nonetheless they spent an absolute fortune because they knew that he was down, and they just wanted to make another Yid feel special. After he finally got the words out, he had his Aliyah, and when he finished, they all came back to the bimah and sang him back to his seat.

It is through stories like these that we were *zoche* to be redeemed from Mitzrayim, and B’ezeras Hashem, the more we are able to instill Ahavas Yisrael in our hearts and truly look out for our fellow Yidden and help them in any way we could, then *middah k’neged middah* we will be *zoche* to the true chesed of Hashem, *l’shana habaah b’Yerushalayim!*